

Fejezetek az Ember aki óvodás című kiadványunkból (12. rész)

A HUMOR ÉS A MOSOLY HATALMA

A világ teli van gondokkal, megoldatlan problémákkal. Mindenki állandóan el van keseredve ezer dolog miatt. A gyerek élete nagyon komoly kihívás: fel tud-e öltözni, meg tudja-e kötni a cipőjét, kiömlött a víz, eltörött a pohár, nem tudja megjegyezni a verset, az udvaron elesett, s vérzik a térde, stb. ... stb.

Persze a kép nem ennyire sötét, azért vannak sikerei is. Mert van, aki fel tud öltözni, meg tudja kötni a cipőjét - hát ennek örülünk s kikerülhet az „Én már tudok cipőt kötni” házikó ablakába a jele. Sikerülhet szépen a festménye, s dicséretképpen kitűzzük a faliújságra. Ha végig tudja mondani a verset (bár mint tudjuk „mint a mókus”-ból „minta mókus” lesz benne esetleg) megtapsoljuk, ha jól csinál valamit, gratulálunk neki. Jutalmazunk, büntetünk, értékelünk, s összevonjuk szemünket Jenőke láttán, aki csak úgy ül, semmit sem teljesít, viszont nagyon kedélyesen „elvan”, s vigyorog a világba. S alig tudjuk felidegesíteni bármilyen elvárásunkkal!! Pedig hát nagy érték az övé: a maga 3-4-5 éves ártatlan lelkével teljes egészében élvezi az életét! Élvezi annak minden napját! Eszünkbe jut-e egyáltalán, hogy az élet nagy „Én már tudok boldogan élni” házikóján még csak egy ablakot sem tölthetne be az „Én már tudok cipőt kötni” transzparens, nem lehetne más, mint egy porszem! S bizony, nagyon kevesünk jele kerülhetne ki az „Én már tudok boldogan élni” házikó ablakába!

Valahogy, mintha már itt az óvodában elvétenénk a célt, s összekevernénk az eszközzel!! Mert mi lebeg a szemünk előtt: tudnia kell cipőt kötnie, tudni kell emberalakot rajzolni, tudnia kell halmazolni, tudnia kell öntözni, ... , mert mi lesz az iskolában!!!

Ahelyett, hogy életérzésünket hatná át, hogy ha ez a nap letelik, akkor ez életünk egy napja lesz, amiből nincs is olyan sok, hát tegyük kellemessé mindannyiunk számára! Az óvó néni és a gyerekek számára is! Mi kell ahhoz, hogy kellemesebben éljünk? A gyerekeknek az, hogy ne essen hasra - mert ez már levon a kellemesség érzéséből. Az óvó néninek szintén az, hogy ne lógjon a gyerek cipőfűzője, ne essen hasra, ne böggjön, ne kelljen elrohanni összevarratni a gyerek fejét - de mégse neki kelljen állandóan 30 pár cipőt fűzőgetni. Hát ha mindkettőjük életét kellemesebbé teheti egy cipő bekötése, fogjanak össze! Feladat ez, amit „elváágólag” kell megoldani? Dehogy! Egyszerűen négy szemközt meg lehet egyezni, hogy iszonyúan zavaró ez az állandóan lógó cipőfűző, hát gyere legyünk úrrá felette közösen! És ne kelljen bögni közben, hogy nem megy, azért sem megy, nem sikerül, iszonyú, ..., hanem lehessen jól vihogni, s akár potyoghatnak is a könnyek, de a nevetéstől: nem megy, azért sem megy, nem sikerül, összegubancolódik! Ne felejtsük el: vizet önteni is azért kell tudni, hogy ne legyünk szomjasak, sepregetni is azért kell tudni, hogy ne nyeljen el a kosz! Az elsajátított cselekvéssorért cserébe a jutalom nem más, mint hogy pl. olthatjuk a szomjunkat! (Hogy közben finomodik a szem-kéz koordináció, a finom-motorika, stb. ... ez igaz, de nem cél, hanem - el nem hanyagolható - melléktermék!)

A humor, a mosoly bagatellizál! Magyarázhatjuk mi a tehetetlenségében böggő gyerekeknek, hogy majd megtanul cipőt kötni, csak kitartás, türelem, stb... Ugyanakkor

egy jól irányított félmondat és egy jóízű nevetés üzenete félreérthetetlen, s pillanatok alatt oldani képes a feszültséget: EZÉRT a semmisségért érdemes így felhúzni magad?

Sosem felejttem el Gábor esetét, aki beszédhibák tömegével küzdött. Logopédushoz járt, aki rendre előírta az otthon gyakorlandó feladatokat, de a szülők nem értek rá ezzel foglalkozni, éjt nappallá téve dolgoztak. Ha mégis elővették a füzetet, akkor hamar idegességbe és veszekedésbe torkollott az egész, türelmetlenségükben nem értették, hogyan nem tudhat valaki kiejteni egy oly egyszerű hangot. Végül is elhatároztam, hogy én gyakorolok Gáborral, csak sikerül néhány percet minden nap szakítani erre az ügyre. A legalkalmasabbnak az az idő látszott, amikor a csoport ebéd után lefeküdt, s volt egy kis nyugodt időnk. Félrehúzódtunk - kimenni nemigen tudtunk, mert sokat voltam egyedül a csoporttal - s nekiláttunk a feladatnak. Mi gyakoroltunk, a csoport lassan kezdett elszunnyadni, vagy csendben figyelt. Nem sokra mentünk, Gábor iszonyú görcsösen igyekezett, de ettől csak még kevésbé sikerült előbbre jutnia. (Még keze is ökölbe szorult közben!) Hiába nyugtatgattam, hogy ne izguljon, sikerülni fog, görcse csak nem oldódott! Egyszer aztán valami annyira félresikerült, hogy a szó hallatán néhány gyerek - akik a közelben feküdtek - nem bírták tovább, s vihogni kezdtek a párnájukba. Szemmel láthatóan nem akarták kinevetni, de nem bírták tovább magukba fojtani. Mit ne mondjak - én sem! Egyéb sem kellett, látva, hogy én is kuncogok, kitört a fergeteges nevetés - mint Karinthy „Röhög az egész osztály” című novellájában! A könnyünk potyogott, Ádám röhögésében leesett az ágyról, még a szomszéd óvó néni is átjött, hogy megtudja, mi történt. Gábor először elvörösödött - látva zavarát magamhoz öleltem, és nevetve mondtam

neki, hogy ne haragudjon, de tényleg irtó nevetségeset mondott! Végül is megérezve, hogy nem őt nevetik ki, hanem azt, ami vele történt, ő is felszabadultan bekapcsolódott az általános jókedvbe! Ezek után kedvenc tízpercünké, és szinte hagyományos szertartássá vált, hogy a csoport ágyára könyökölve, vagy felülve drukkolt Gábornak, hogy sikerüljön kimondania valamit, még segíteni is próbáltak neki. Gáborban pedig lassan oldódtak a görcsök, ökle egyre inkább kiengedett, nyelvéről „lekerültek a csomók”, s lassú fejlődésnek indult. Nem sikerült minden nyelvi gubancot megoldanunk, de alig maradt hibája, mire iskolába került.

Azonnal ki is kell térnünk egy nagyon fontos dologra: nem véletlen, hogy a humor kategóriáján belül külön elnevezéssel is rendelkezik a gúny, mint külön műfaj! Másokat kigúnyolni - ez lehet nagyon nevetséges, de mindig azt jelenti, hogy a másikat ez a nevetés megalázza, mintegy kítaszítja a rajta nevetők közül. Mint ilyet, nevelési eljárásaink közül egyértelműen száműznünk kell, s ha a gyerekek között fordul elő, nagyon érthetően kell elítélnünk, hogy az ugyanolyan elfogadhatatlan, mint belerúgni a másikba! Tudnunk kell, hogy a gúny nagyobb károkat tud okozni a másik emberben, mint egy rúgás - nem véletlen, hogy akit élete során ért ilyen hatás, sosem felejt el, s gyakran élete végéig haraggal gondol arra a személyre, aki őt kigúnyolta!

Sokáig gondolkodtam, le merjem-e írni Gábor példáját. Hiszen ez tipikus esete lehetett volna egy ilyen életre kiható, megalázó élménynek. Hogy mégsem volt az - sőt jó problémamegoldásnak bizonyult -, s hogy mégis le mertem írni, annak az az oka, hogy egyben figyelem felhívó eset is: vigyázat, a mi a felnőttek szájából elhangzó minden vicces megjegyzés kétélű lehet! A határ nagyon elmosódó, a vicc

és a gúny könnyen csúszhat át egymásba, amit mi viccnek szánunk, a másik érezheti sértő gúnynak! S ebben az óvónő - gyerek kapcsolatban a gyerek teljesen kiszolgáltatott, a gúnnyal szemben semmilyen védelmi eszközt nem tud felsorakoztatni! Nagyon vigyáznunk kell hát, de a humor feloldó hatalmáról mégsem mondhatunk le, oly egyszerű, mégis jelentős eszköz!

Nagyon nehéz, mégis megpróbálom megfogalmazni hát, hogyan kontrollálhatjuk magunkat, hogy alkalmazni merjük ezt a kézenfekvő, oly egyszerű, s mégis bonyolult lehetőséget!

Gábor esetéig ösztönösen alkalmaztam a „feloldó humort”, s mind a gyerekek között, mind felnőtt kapcsolataimban sokszor segített át egy-egy problémás helyzetben. A Gáborral kapcsolatos élmény először kicsit megijesztett: nem rontottunk-e el valamit végleg, s csak akkor nyugodtam meg, mikor az élet igazolta, hogy inkább jót csináltunk. Mindenesetre töprengeni kezdtem, s elemezni, s végül arra jutottam, hogy létezik ü ha nehéz is megfogalmazni - egyfajta együtt érző kacagás, aminek valaki lehet főszereplője, de mégsem őt gúnyoljuk ki, nem rajta nevetünk, hanem azon a képtelen helyzetben, amibe belekeveredett! Vele nevetünk, nem ellene, nem rajta!

„A humor és a mosoly hatalma” - adtam címmül ennek az alfejezetnek. A humor indulati tartalmát ugyanis - tehát, hogy együtt érző kacagásról, vagy kigúnyolásról van-e szó - nagyban meghatározza a nevetést vagy a kimondást kísérő metakommunikatív jelzések milyensége. Nevezetesen - általában öntudatlanul - a bántó gúnyolódást mindig hidegen nevető tekintettel, valamelyest, vagy nagyon ellenséges testtartással, lefelé hajló szájszájval (mintegy elítélő arckifejezéssel) szokták elkövetni. Ha mégannyira

uralkodunk is magunkon, ennek a magatartásnak - lehet hogy csak árnyalatnyi, nagyon visszafogott, de a másik számára nagyon is jól érthető - jelei mindenképpen észlelhetőek! S nem hogy feloldozást és együttműködést, hanem dacos, vagy dühös ellenállást fog szülni!

A feloldó, együtt érző humort egészen más jelenségek kísérik: meleg tekintet, mosolyra húzódó száj, elfogadó testi odafordulás. Ha visszagondolok, én például minden ilyen esetnél - ösztönösen eleinte, aztán tudatosan - testi kontaktust is létesítettem: vagy nevetés közben magamhoz öleltem a gyereket (pl. Gáborral is így nevettünk együtt), vagy csak átfogtam a vállát, vagy a kezét fogtam meg kedveskedve. Ez az „aktus” mintegy biztosítja a másik felet teljes jóindulatomról, arról, hogy őt elfogadom, csak a körülményeket nevetem ki!

Tehát: a humor csak a kedves mosollyal együtt jó hatalom, e nélkül is hatalom persze, de romboló hatalom!

A kiadvány további fejezeteit keresse weboldalunkon!